Espoo 26.10.2023

Valtiovarainvaliokunnan sivistys- ja tiedejaostolle

Teoston asiantuntijalausunto liittyen valtion talousarvioesitykseen vuodelle 2024 (HE 41/2023)

Säveltäjäin Tekijänoikeustoimisto Teosto ry kiittää mahdollisuudesta lausua asiassa. Edustamme noin 40 000 kotimaista musiikin säveltäjää, sanoittajaa, sovittajaa ja kustantajaa. Korvausten kokonaisjako heille oli vuonna 2022 yhteensä 70,3 miljoonaa euroa.

Teoston oikeudenomistajien tilanne ja toiminnan näkymät

- *Koronapandemian vaikutukset eivät juuri enää näy musiikin tekijöiden toiminnan edellytyksissä.* Kesäkuussa 2023 tilitettiin korvauksia jo enemmän kuin kesäkuussa 2019. Globaalin tutkimuksen (CISAC Global Collections Report 2023) mukaan live-esitysten korvaukset ovat vielä jonkin verran jäljessä koronaa edeltävää aikaa mutta niiden odotetaan palautuvan vuoden 2023 aikana. Korona-ajasta palautuminen tulee kuitenkin kestämään vielä: erityisesti elävässä musiikissa ja kansainvälisissä tekijänoikeuskorvauksissa vaikutukset näkyvät yhä.
- *Talouden heikentyvä tilanne uhkaa myös musiikintekijöiden toimeentuloa.* Tekijänoikeuskorvaukset tilitetään yritysten ja yhteisöjen maksamista musiikinkäyttöluvista, joista monet perustuvat liikevaihtoon. Erityisesti mediayritysten heikkenevät liikevaihtonäkymät vaikuttavat myös musiikin oikeudenomistajien korvauskertymiin. Myös konkurssien ja yrityssaneerausten kasvava määrä vaikeuttaa edelleen tekijöiden tulokertymää.
- *Musiikin kulutus näyttää pääosin palautuneen koronapandemiaa edeltävälle tasolle.* Musiikin kuuntelu 2023 -tutkimuksen mukaan esimerkiksi konserteissa ja livekeikoilla käynti vilkastui vuodesta 2022 palaten korona-aikaa edeltävälle tasolle. On kuitenkin odotettavissa, että myös kuluttajien heikentyvä taloudellinen tilanne ja odotukset tulevat näkymään kulutuksessa viihde- ja kulttuurituotteisiin kuten musiikkiin. Lisäksi erityisesti iäkkäämmissä ihmisissä on edelleen paljon heitä, jotka ovat pysyvästi vähentäneet käyntejä musiikkitapahtumissa. Eniten suosiotaan ja lipunmyyntiään ovat kasvattaneet kaikkein suurimmat tapahtumat, kun pienimuotoiset tapahtuma ja marginaalisemmat musiikinlajit ovat vaikeuksissa.
- *Tekoälyn voimakas esiinmarssi aiheuttaa huolta musiikin oikeudenomistajien näkymissä.* Vaikka noin kolmannes musiikin tekijöistä käyttää jo tekoälyä hyödykseen, suurimmat huolet kohdistuvat musiikista saatavien tulojen vähenemiseen tai niiden jakautumiseen epäoikeudenmukaisesti (Lähde: Teoston asiakaskysely 10/2023) Tulevaisuudessa keskeisiä asioita tulevat olemaan avoimuus ja läpinäkyvyys tekoälyn kouluttamiseen käytetyn aineiston osalta sekä korvausten saaminen tekijänoikeudella suojattujen luovien teosten hyödyntämisestä myös tekoälysovelluksissa. (Ks. Teoston allekirjoittama vastuullisen tekoälyn periaatteet)

Musiikin Satama
Keilasatama 2 A
02150 Espoo

teosto.fi
p 040 922 66 22/asiakaspalvelu
p 09 681 011/vaihde

@TeostoOfficial

Huomioita valtion talousarvioesityksestä 2024

- *Yksityisen kopioinnin hyvityksellä* on merkittävä vaikutus luovalle alalle. Hyvitysmaksu on keskeistä ruohonjuuritason rahoitusta, josta rahoitetaan mm. Musiikin edistämissäätiön ja AVEKin jakamia apurahoja. Määrärahalla tuetaan pienituloisten taiteilijoiden työskentelyä sekä varmistetaan monin tavoin kulttuurin saavutettavuutta, monimuotoisuutta ja eläväisyyttä kaikkialla Suomessa – myös pienemmillä paikkakunnilla esimerkiksi tukemalla paikallisia tapahtumia ja festivaaleja. Hyvityksen määräraha (11 milj.€) on pysynyt samana nykyisen hyvitysjärjestelmän käyttöönotosta lähtien (v.2015), jolloin sen reaaliarvo on käytännössä leikkaantunut noin viidenneksellä. **Luovan alan selviytymisen näkökulmasta tulisi myös yksityisen kopioinnin hyvitykseen toteuttaa indeksikorotus.** Näin voitaisiin koronasta kärsineille aloille, kuten musiikin vapaalle kentälle suunnata elvyttävää ja monimuotoisuutta tukevaa lisärahoitusta, joka on kanavoituisi suoraan ruohonjuuritasolle.
- *Opetus- ja kulttuuriministeriön valtionavustusten leikkaukset* (4 milj) tulevat osumaan kipeästi kulttuurialan ruohonjuuritasolle, jossa taide ja luovan alan sisällöt tehdään. Esimerkiksi Taiteen edistämiskeskuksen jakamiin avustuksiin olisi budjettiehdotuksen mukaan tulossa noin 5 prosentin leikkaus, joka osuu kaikkein eniten pienituloisimpiin taiteilijoihin sekä taiteen monimuotoisuuteen. Jo tällä hetkellä opetus- ja kulttuuriministeriön alaisista määrärahoista vain pari prosenttia kohdentuu musiikin vapaalle kentälle. **Kulttuurin monimuotoisuuden ja tulevan kasvun näkökulmasta tätä osuutta tulisi pyrkiä pikemminkin kasvattamaa, ei leikkaamaan.** Pienelläkin leikkauksella, joka on budjetin kannalta minimaalinen, ajetaan alalta ulos useita luovan työn tekijöitä, jotka ovat jo valmiiksi vaikeassa tilanteessa.
- *Hallitusohjelma lupaa edistää luovien alojen kasvua ja kehittää kasvua vauhdittavia malleja* luoville aloille. Kuitenkin samaan aikaan, kun tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan tukemisen valtuutta ehdotetaan nostettavan 529 miljoonaan euroon, on kasvuhaluisten luovien alojen yritysten rahoitus erittäin epävarmalla pohjalla. Viime hallituskaudella alulle saatu Business Finlandin kasvusopimuksen, Creative Business Finlandin sekä Creative Finlandin tulevaisuus on näillä näkymin rahoituksen puutteessa epävarma. Nämä instanssit tekevät juuri sitä työtä – luovan alan kasvua ja kansainvälistymistä – jota hallitus ohjelmassaan painottaa. **Budjettitasolla tulisikin varmistaa ja vahvistaa näiden toimintamallien jatkuvuus turvaamalla niille riittävät resurssit esimerkiksi TKI-rahoituksen puitteissa.**
- *Av-tuotantokannustin* on enintään 25 prosentin maksuhyvitys Suomessa toteutetun tuotannon kustannuksista. Todennetusti yksi tuotantokannustimeen lisätty euro tuo neljä euroa lisää Suomeen. Vaikka hallitus on budjettiesityksen ilmestymisen jälkeen luvannut, että av-alan tuotantokannustin säilyy, tämä ei riitä kansainvälisen kilpailukyvyn varmistamiseksi. **Av-alan lisäksi kannustinta pitäisi laajentaa myös**

muille luovan alan sektoreille kuten musiikkiin, jotta luovan alan kasvupotentiaali saataisiin käyttöön ja kansainvälistyminen liikkeelle.

- *TE-palvelujen* järjestämisvastuu siirtyy kunnille 1.1.2025. Kunnille korvataan siirrosta aiheutuvat muutoskustannukset. Luovan alan osalta olisi otettava harkittavaksi, että kulttuurialan freelancereiden TE-palvelut keskitettäisiin yhteen TE-toimistoon, jotta voidaan varmistaa riittävä asiantuntemus luovan alan freelancereiden työllistymisen edellytyksistä sekä tulkintojen yhdenmukaisuus.
- *Vapaaseen sivistystyöhön suunnitellut leikkaukset* uhkaavat johtaa nykyisen koulutuksen - myös laadukkaan kulttuuri- ja taidealan koulutuksen rapautumiseen, kun kursseja joudutaan perumaan ja työsuhteita lakkauttamaan. Tällä on jälleen kerran vakavia vaikutuksia kulttuurin ruohonjuuritason monimuotoisuuteen sekä työllistymismahdollisuuksiin taiteilijoilla, joista monet työllistyvät osa-aikaisesti nimenomaan vapaan sivistystyön piirissä.
- *Luovalla alalla ja erityisesti musiikkialalla on hallitusohjelmankin mukaan suuri kasvu- ja vientipotentiaali*, joka on otettava käyttöön kokonaisvaltaisesti eri ministeriöiden yhteistyönä. Ministeriöiden välinen yhteistyö ei kuitenkaan näy mitenkään budjetissa, joten jää epäselväksi, miten tätä aiotaan edistää.
- *Hallitusohjelman mukaan "hallitus ratkaisee kulttuurialan ja luovien alojen tekijöiden sosiaali- ja työttömyysturvaan liittyviä ongelmia osana sosiaaliturvauudistusta"*. Vastoin kuin kirjaus antaa ymmärtää, esitykset työttömyysturvalain muutoksista estävät työllistymistä luovilla aloilla. Esityksen vaikutukset sekä ansiopäivärahan määrään että työssäoloehdon täyttämiseen kohdistuvat nimenomaan niihin henkilöihin, joiden työhistoria on rikkonainen. Ehdotus työssäoloehdon pidentämisestä 12 kuukauteen vaikeuttaa merkittävästi ansiosidonnaisen tai peruspäivärahan piiriin pääsyä luovilla aloilla. Vaikutus olisi valmiiksi vaikeassa asemassa oleville kulttuurialan ammattilaisille kohtuuton. Työllistymisen kannustavuuteen liittyvät kirjaukset ovat luovien alojen kannalta tarpeettomia, koska luovan alan työmarkkinat ovat paljon keskimääräistä joustavammat (keikkatyö pääsääntö kuukausipalkan sijaan), eikä toimialalla ole niitä työhön kannustamisongelmia, joita lakiesityksellä pyritään korjaamaan.

Säveltäjäin Tekijänoikeustoimisto Teosto ry

Risto Salminen
toimitusjohtaja
puh. 040 844 5984
risto.salminen@teosto.fi

Vappu Aura
johtaja, viestintä ja yhteiskuntasuhteet
puh. 050 560 4450
vappu.aura@teosto.fi